

Erityisopettajaksi kouluttautuminen ennen erityisopettajakoulutusta

Joel Kivirauma

Tarkastelen seuraavassa katsauksessa erityisopettajakoulutuksen alkuvaiheita. Erityisopettajakoulutus oli alusta asti puhtaasti aikuiskoulusta, jonka kautta aikuisikään ehtineet opettajat hankkivat uuden pätevyyden lisäkoulutuksen avulla. Erityisopettajien pohjakoulutuksena oli lähes poikkeuksetta kansakoulunopettajan koulutus, aluksi myös oppikoulunopettajakoulutus. (Tsokkinen 1984, 69–72.)

Suurena linjana erityisopetuksessa voidaan nähdä kehityskulku, jossa erityisopettajakoulutus seuraa erityisopetusta. Kun ensimmäiset kansakoulun erityisluokat aloittelivat toimintaansa jo 1800-luvun lopulla ja erityiskoulut jo 1860-luvulla, niin erityisopettajakoulutuksesta säädettiin ensimmäistä kertaa vasta 1950-luvun lopulla, jolloin myös koulutus alkoi. Erityisopettajien koulutus seurasi erityisopetusta lähes vuosisadan viiveellä. Kansakoulunopettajien kohdalla tilanne oli varsin toisentyypinen, sillä erityisen opettajapätevyyden osoittama pätevyydistus, seminaaridistus, tuli vakinaisen viran saannin ehdoksi maaseudulla jo vuonna 1880 ja kaupungeissa kymmenen vuotta myöhemmin (Halila 1949a, 340).

Opettajien aikuiskoulutuksen perinteet ulottuvat 1800-luvun lopulle asti. Kansakoulunopettajat olivat vuodesta 1894 järjestettyjen yliopistollisten lomakurssien pääasiallisin osallistujajoukko. Myös vuonna 1912 Jyväskylässä ja vuotta myöhemmin Turussa aloittaneiden kesäyliopistojen ohjelmassa kasvatusoppi oli alusta asti mukana ja kansakoulunopettajat yksi suurimmista yksittäisistä osallistujaryhmistä. Kesäyliopisto ei kuitenkaan kansakoulunopettajille riittänyt, vaan he anoivat liittonsa välityksellä seminaarinkäyneille opettajille oikeutta opiskella yliopistossa. Ehkä suurin ongelma tämän ehdotuksen toteutumisen kannalta oli vieraan kielen taidon puute, sillä vieraan kielen opetus alkoi seminaareissa vasta 1950-luvulla. (Halila 1949b, 322–334, 383–384; Rinne 1973, 82–83, 262–263, 317; Päivänsalo 1974, 40; Isosaari 1989, 145.)

Jyväskylän seminaarin muuttaminen Jyväskylän kasvatusopilliseksi korkeakouluksi 1930-luvun puolivälissä voidaan nähdä yhdenlaisena vastauksena opettajien koulutushalukkuuteen. Kyse ei ollut varsinaisesta yliopistosta, mutta kuitenkin selvästi seminaareja ylemmänä olevasta instituutiosta omine professuureineen. Kasvatusopillinen korkeakoulu oli nimenomaan opettajille suunnattu korkeakoulu, jonka opetusohjelma koostui kasvatusopista, etiikasta, psykologiasta sekä mm. maataloudesta, kasvitarha- ja kotitalousopista, liikuntakasvatuksesta, musiikkiopista, piirustuksesta ja käsityöstä. (Halila 1950, 301–302; Nurmi 1964, 66–85; Kangas 1992, 130–133.)

Tätä taustaa vasten erityisopettajaksi hakeutuminen voidaan nähdä yhtenä niistä harvoista uralla etenemisväylistä, joita kansakoulunopettajille oli tarjolla. Erityisopettajana toimiminen tarjosi pienemmän luokan ja pienemmän opetusvelvollisuuden. Se tarjosi usein myös suuremman autonomian oman työn suhteen, sillä muiden oli ymmärrettävästi vaikeaa puuttua toimintaan, josta heillä ei ollut mitään kokemuksia. Muita uralla etenemisen väyliä

olivat oikeastaan vain tarkastajaksi ja seminaarin opettajaksi siirtyminen. Nämäkään urapolut eivät kovin monelle voineet aueta, sillä esim. tarkastajia oli 1960-luvun lopulla vain hie-
man runsaat pari sataa, joista vain puolet oli seminaaripohjaisia. Toinen puoli oli oppikou-
lupohjalta tarkastajiksi edenneitä. Erityisopettajia oli tuohon aikaan sentään runsaat viisi
sataa. Tarkastajanvirkojen tarjoamia ylenemismahdollisuuksiakin oli tarjolla vain miehille,
sillä ensimmäinen naistarkastaja valittiin vasta vuonna 1965 Kajaaniin. (Isosaari 1989, 43–
50, 73; Karttunen 1983, 13; Kivirauma 1991, 27–28, 39.)

Erityisopettajankoulutuksen alkuvaiheet

Erityisopettajat valtion erityiskouluissa. – Vakiintuneen käsityksen mukaan erityisopettaja-
koulutus alkoi Jyväskylässä syksyllä 1959. Käsitys on oikea, mikäli tällä koulutuksella tar-
koitamme nykyistä erityisopettajakoulutusta tai sen edeltäjää. Mutta tämä käsitys on vähin-
täänkin epätarkka. Esimerkkinä tästä varhaisemmasta erityisopettajakoulutuksesta toimi-
koon sokeainkoulun opettajilta vaadittavat opinnot. Jo vuonna 1892 oli annettu Keisarilli-
sen Majesteetin Armollinen julistus, joka säätelöi opettajiston kelpoisuusehtoja. Pätevöityäk-
seen sokeain koulun opettajaksi oli suoritettava vuoden kestävä auskultointi sokeainkoulus-
sa. Auskultoinnin jälkeen oli vielä suoritettava ”tieteisopillinen kuulustelu” aistivalliskou-
lujen tarkastajalle ja koulun johtajalle tai johtajattarelle. Auskultointiin perustuva päteväi-
tyminen muistutti tuon ajan oppikoulunopettajan koulutusta. Kuurojenkoulun opettajien
koulutusvaatimukset olivat vielä tiukemmat, sillä heiltä vaadittiin kahden vuoden auskul-
tointi. (Tsokkinen 1984, 69–72.) Vuoden 1892 julistuksen jälkeen vakinaisissa viroissa ole-
vat opettajat olivat pääsääntöisesti suorittaneet joko seminaarin tai yliopistollisen lopputut-
kinnon oman erityisopettajakoulutuksensa lisäksi. Sokeainkoulun opettajilla oli näin
pidempi ja monipuolisempi koulutus kuin kansakoulunopettajilla. Heidän korkea pohjakou-
lutuksensa liittyi kiinteästi heidän lähtökohtiinsa, jotka olivat varsin virkamiesvaltaiset. Eri-
tyisesti ”pappisperheiden tyttärien” osuus oli huomattava. Lähes puolet (48%) sokeainkou-
lun opettajista oli virkamiesten lapsia, kun vastaava osuus koko väestössä oli vain kolmisen
prosenttia. Sokeainopettajan työtä pidettiin ilmeisen sopivana koulusivistystä saaneille sää-
tyläisperheiden naimattomille tyttärille. Vain kaksi sokeainkoulujen yli viidestäkymmenes-
tä naisopettajasta oli naimissa koulun toiminnan alkuaikoina vuosina 1865–1917. (Tsokki-
nen 1984, 56–59.)

Oleellinen osa kouluttautumista sokeainopettajan tehtäviin olivat opettajien tekemät
ulkomaiset opintomatkat sikäläisiin aistivammakouluihin ja alan kongresseihin. Opintomat-
kat tehtiin yleensä valtiolta saatujen apurahojen turvin. Matkat suuntautuivat pääsääntöises-
ti Pohjoismaihin tai Saksaan, mutta myös muihin Euroopan maihin, kuten Ranskaan, Eng-
lantiin ja Italiaan. Matkat olivat kestoltaan muutamasta viikosta yli vuoteen. Matkoista teh-
tiin tarkat selvitykset kouluylivaltuutukselle. Ulkomaista tietämystä välitettiin kentälle paitsi
oman opetuksen kautta, myös kirjoituksin ja esitelmin. Osa matkoista oli suunniteltu kan-
sainvälisten kongressien yhteyteen. Pohjoismaisia aistivalliskoulujen kokouksia on järjes-
tetty jo vuodesta 1869 lähtien, ja vastaavia kokouksia järjestettiin myös Euroopassa kolmen
vuoden välein. Suomessa ensimmäinen pohjoismaisen kokous järjestettiin vuonna 1912.
Suomalaiset aistivalliskoulujen opettajat pysyivät näiden matkojen avulla hyvin selvillä
alansa eurooppalaisesta kehityksestä. (Tsokkinen 1984, 72–74.)

Aistivalliskoulujen opettajat olivat korkeasti koulutettuja muihin kansanopettajiin ver-
rattuna, ja tämä näkyi myös heidän palkkauksessaan. Erityisesti naisopettajien palkat olivat
sokeainkoulussa kansakoulun vastaavia selvästi paremmat; yhdessäkään kansakoulussa

naisopettajat eivät tienneet yhtä paljon kuin naisopettaja sokeainkoulussa lukuvuonna 1895–96. Lähes sama tilanne oli miesopettajien kohdalla, sillä vain kahdeksassa koulussa kansakoulunopettajat pääsivät yli 2000 markan vuosiansioihin. Vastaavat tulot sokeainkoulussa olivat 2300 markkaa. Kansakouluja oli lukuvuonna 1895–96 kaikkiaan yli 1400, joten ainoastaan poikkeustapauksissa jotkut miesopettajat pääsivät samoihin tuloihin sokeainkoulunopettajien kanssa. (Tsokkinen 1984, 80–91; Kivinen 1988, 287.) Kuurojenkouluissa palkat olivat vuotta pidemmästä auskultoinnista johtuen vieläkin korkeammat. Kun vielä luokkien oppilasmäärät olivat kohtuullisen pieniä, niin ei ole mitään ihmettelemistä siinä, että ”sokeainkouluihin hakeutui monia pystyviä ja taitavia opettajia” (Tsokkinen 1984, 85). Ehkä näistä tekijöistä juuri palkkaus osaltaan selittää sitä, että sokeainkoulussa miesopettajien määrä lähenteli naisopettajien määrää (Tsokkinen 1984, 53).

Erityisopettajat kansakoulussa. – Kansakoulun erityisopettajien koulutuskysymykset olivat keskustelun alaisina jo paljon ennen koulutuksen käynnistymistä. Asiaa piti esillä mm. vuonna 1926 perustettu apukoulu yhdistys. Alusta asti erityisopettajana toimiminen on tarjonnut joitakin etuja tavalliseen kansakoulunopettajaan verrattuna. Opetusvelvollisuus oli apukoulussa yleisopetusta pienempi, ja joissakin kaupungeissa apukoulunopettajille maksettiin myös korkeampaa palkkaa kuin kansakoulunopettajille. Erityisopettajista, kuten muistakin kansakoulunopettajista, ylivoimainen enemmistö oli naisia; esimerkiksi oppivelvollisuuden aattona, lukuvuonna 1920–21, erityisopettajista oli naisia yhdeksän kymmenestä ja lukuvuonna 1938–39 lähes neljä viidestä. (Halila 1950, 105.)

Apukoulunopettajien koulutuskysymykset alkoivat nousta voimakkaammin esille kuitenkin vasta 1940-luvulla. Vuoden 1945 kansakoulunopettajain valmistus- ja jatkokoulutuskomitea otti asian huomioon kahdella lauseella: ”Myös hitaammin kehittyneille järjestetyt apukoulut vaativat oman opettajistonsa. Opiskelun päämääränä voisi olla tällaiseen erityiseen opettajavirkaan vaadittavan kelpoisuuden saavuttaminen.” (KM 1945, 12.) Mietinnön liitteenä olevassa kuviossa asia oli sisällytetty erikoisopintoihin, joiden sisältö määriteltiin seuraavasti: ”Alku-, jatko- ja apuluokkain sekä aineenopettajaksi, esitutkinto kasvatusopillisessa korkeakoulussa pitemmälle opiskelua varten” (KM 1945, 15). Vuonna 1947 vajaakykyisten huoltokomitea esitti apukoulunopettajien koulutusajaksi kahta lukukautta. Tämä aika tulisi kansakoulunopettajakoulutuksen lisäksi. Pari vuotta aiemmin esitetty kansakoulunopettajain valmistus- ja jatkokoulutuskomitean esitys sai nyt konkreettisen sisällön. (KM 1947, 37; Kähkönen 1979, 17.)

Vajaakykyisten huoltokomitean mukaan kahden lukukauden erikoiskoulutus ja apukoulussa suoritettu auskultointi olisi asetettava vakinaisen viran saannin ehdoksi. Komitea ehdotti myös apukoulunopettajille korkeampaa palkkaa kuin muille kansakoulunopettajille. Ehdotustaan komitea perusteli lisäkoulutuksella ja apukoulutyön erikoislaatuisuudella. Sopivimpana koulutuspaikkana komitea piti Jyväskylän kasvatusopillista korkeakoulua, johon oli järjestettävä ”erityinen poikkeuksellisten lasten kasvatusta koskeva opiskelulinja”. Jyväskylän etuna nähtiin myös sen läheisyydessä toimivat lastensuojelulaitokset. (KM 1947, 38.)

Apukouluopettajien erityiskoulutuksen komitea hahmotteli seuraavasti. Rungon muodostivat psykologian eri alueet ja älykkyystutkimus, jota pidettiin erityisesti maaseudulla asuville opettajille välttämättömänä. Opetusopilliset opinnot tuli sovittaa poikkeuksellisten lasten edellytysten mukaisesti. ”Mahdollisuuksien mukaan” opetukseen olisi liitettävä myös sosiologia ja yleislääketieteellisiä kursseja sekä logopediaa. (KM 1947, 38.) Suunnitelma älykkyystutkimuksia tekevistä apukoulunopettajista oli ymmärrettävä aikana, jolloin kasvatusneuvolat vasta ottivat ensi askeleitaan suurimmissa kaupungeissa. Jo virassa

oleville apukoulunopettajille ehdotettiin virallisia täydennyskoulutuskursseja, ja kouluhallitukseen alan kouluneuvoksen virkaa (KM 1947, 40).

Komitean ehdotukset kantoivat hedelmää varsin nopeasti. Jyväskylän kasvatustieteiden professorin viran perustaminen sai uutta vauhtia. Vuotta myöhemmin Jyväskylän kasvatustieteiden korkeakoulussa muutettiin filosofian ja teoreettisen kasvatustieteen professorin suojelu- ja parantamiskasvatustieteen professoriksi. Viran ensimmäiseksi hoitajaksi ja myöhemmin professoriksi nimitettiin maisteri Niilo Mäki. Mäki oli myös toiminut vajakkyisten lasten huoltokomitean puheenjohtajana. (Kangas 1992, 147; KM 1947, 4-5.) Virkaa pidettiin huomattavana edistysaskeleena ”maamme kansanopetuslaitoksen historiassa”. Vuoden 1948 avajaispuheessaan korkeakoulun rehtori viittaa perusteluissaan nimenomaan komitean ehdotuksiin. (Ahlman 1947, 233-234; Penttilä 1948, 196-200.)

Ensimmäinen kansakoulun erityisopetusta ja samalla erityisopettajuutta tarkemmin määrittelevä säädös oli vuoden 1952 apukouluasetus. Kansakoulun opettajain liitto osallistui aktiivisesti asetuksen valmisteluun ja viimeistelyyn. Liitto piti saavutuksenaan erityisesti 24 tunnin opetusvelvollisuuden säilymistä ja jälkihuoltovelvollisuuden poistumista. Asetuksessa myös erityisopettajien eläkeikä laskettiin 55 vuoteen ja luokkakoon yläraja 15 oppilaaseen.

Asetuksen mukaan apukoulunopettajan virkaan oli kelpoinen opettaja, joka oli pätevä vastaavaan yläkoulun tai jatko-opetuksen virkaan. Kunta saattoi kuitenkin halutessaan ohjesäännössään määrätä lisäehdoksi ”erikoisopintoja”. (Kuosmanen 1952, 68-69; Rinne 1973, 250-251.) Tällainen lisäehto oli ollut vuodesta 1951 lähtien valtion kasvatustieteiden opettajilla, joilta oli edellytetty yläkansakoulunopettajan tutkinnon lisäksi yliopistollinen arvosana kasvatustieteissä sekä suojelu- ja parantamiskasvatustieteissä. (KM 1958, 7-8.)

Erityisopettajain koulutuskysymys sai ratkaisunsa vuoden 1958 Erityisopettajain koulutuskomitean pohjalta. Koska kyseessä on ensimmäinen alan mietintö ja koska sillä on ollut ja on edelleenkin suuri merkitys alan koulutusrakenteiden luojana, tarkastellaan seuraavaksi sen ehdotuksia yksityiskohtaisemmin. Mietinnöstä saa myös perusteellisen kuvan erityisopettajien koulutusmahdollisuuksista ennen vakinaisen koulutuksen aloittamista. Erityisopettajilla oli tuolloin mahdollisuus kouluttaa itseään opiskelemalla psykologiaa Helsingin yliopistossa ja vuodesta 1936 lähtien myös Jyväskylän kasvatustieteiden korkeakoulussa. Jyväskylässä oli myös järjestetty vuodesta 1953 alkaen apukoulunopettajille kesäisin ”erityinen luentokurssi näytetunteineen”. Suomen apukoulu yhdistyksen toimesta muutaman päivän kurssija oli järjestetty jo 1930-luvun puolivälistä. Vanhin koulutusmuoto, auskultointi ja opetusnäytteiden antaminen Perttulan vakaamislaitoksessa, oli sen sijaan menettänyt käytännössä merkityksensä. Tämän mahdollisuuden vähäisestä merkityksestä kertoo se, että Helsingin suomenkielisten apukoulujen runsaasta 50 opettajasta (lukuvuonna 1956-57) vain yksi oli käynyt Perttulassa tietojaan täydentämässä. (KM 1958, 9-10.)

Komitea yhtyy vuoden 1945 Kansakoulunopettajain valmistus- ja jatkokoulutuskomitean näkemykseen kolmivaiheisesta koulutuksesta. Kansakoulunopettajan peruskoulutuksen jälkeen seuraa määräaikainen opettajanviran hoito tavallisessa kansakoulussa. Vasta tämän jälkeen olisi mahdollisuus hakeutua jatkokoulutukseen. Vuoden 1945 komitean ehdotuksiin Erityisopettajain koulutuskomitea teki joitakin vähäisiä muutoksia. Vaadittavaan peruskoulutukseen lisättiin kotitalousopettajan ja käsityöopettajan peruskoulutukset. Kokemusta kansakoulusta olisi hakijan hankittava vähintään kaksi vuotta, mutta vuoden 1945 komitean esittämää viiden vuoden enimmäisrajaa komiteassa ei pidetty tarpeellisena. Sen sijaan ehdotettiin 35 vuoden yläikärajaa koulutukseen otettaville. Uutena ovat myös ehdotus kansakouluntarkastajalta hankittu lausunto hakijan soveliaisuudesta erityisopetta-

jan työhön sekä yhden vieraan kielen taito. (KM 1958, 17–18.)

Koulutuksen suunnitellun sisällön perusteella voidaan tarkastella komitean käsitystä siitä, mitä pidettiin erityisopettajuuden ytimenä koulutusta aloitettaessa. Opinnot oli jaoteltu viiden pääotsikon alle. Näistä teoreettisista opinnoista, joita oli yhteensä 432 tuntia, suurin osuus tuli pedagogiikalle, reilu kolmannes (36%). Kiintoisaa on, että erityiskasvatustieteille oli varattu vain 24 tuntia jakson 156 tunnin teoriaopinnoista. Muiden tämän alueen sisältöjen tarkastelu kuitenkin osoittaa, että monet muutkin sisällöt kuuluivat erityiskasvatustieteen alaan (apukoulun opetusoppi, laitospedagogiikka, apukoulun historia), vaikka ne olivat nimetty omiksi erillisiksi kokonaisuuksiksi. Psykologia oli toinen suurista kokonaisuuksista 30 prosentin osuudellaan. Älykkyystutkimus ja psykodiagnostiikka olivat edustettuna 32 tunnin (7%) osuudellaan. Sosiologialle ja sosiaalipolitiikalle oli varattu kymmenyksen osuus (11%), biologis-lääketieteellisille opinnoille seitsemän tuntia, kuten myös kielellisille häiriöille ja aistivoioille. (KM 1985, 19.)

Komitealla oli myös mielenkiintoisia näkemyksiä opetuksen konkreettisesta toteuttamisesta. Komitea esiintyi voimakkaasti ryhmätyöskentelyn ja itsenäisen opiskelun puolesta puhujana. Komitean mukaan näitä varten olisi varattava yksi päivä viikossa. Ehdotustaan komitea perusteli seuraavilla argumenteilla. Ensinnäkin näin voitaisiin ”syventyä erilaisiin spesiaalikysemyksiin kaikille välttämättömän perustiedon lisäksi”. Tässä kohdin komitea viittaa moniin erityisopetuksen osa-alueisiin, joihin ei yhteisten opintojen kautta ehditä riittävästi syventyä. Opiskelijan tekemien erikoistoitien kautta tällainen syventyminen olisi mahdollista. Toiseksi komitean käsityksen mukaan tällaista syventämistä tarvitaan myös siksi, koska ”erikoisvalmennuksessakin jaettavat perustiedot ovat vielä pinnallisia”. Erikoistytön kautta tapahtuva syventäminen opettaa opiskelijoita myös ”itsenäisen tutkimustyön menetelmiin”. Kolmanneksi ”Erityiskasvatustieteiden opetus on vielä nuori tiede”, joten sen piirissä ”nousee tämän tästä esille uusia sangen huomattaviakin kysymyksiä”. Näiden käsitteilyyn tarvitaan mahdollisuuksia, joita ryhmätyöskentely ja itsenäinen opiskelu tarjoavat. Lopuksi komitea huomauttaa, että kurssilaisilla saattaa olla ”omia toivomuksia jonkin erikoisalun suhteen”. (KM 1958, 18.) Koulutuksen sijoituspaikasta komitealla on selvä käsitys: Jyväskylä. Jyväskylän vahvuutena pidetään maan ainoaa erityiskasvatustieteen professuuria sekä psykologian vastaavaa virkaa. Myös Kasvatustieteiden korkeakoulun kokemus apukoulunopettajien täydennyskoulutuskurssien järjestäjänä mainitaan. (KM 1958, 21.) Erityisopettajakoulutus aloitettiin komitean esittämien suuntaviivojen pohjalta Jyväskylässä syksyllä 1959 professori Niilo Mäen johdolla, joka oli ollut myös vuosien 1947 ja 1958 komiteoiden puheenjohtaja (Moberg 1982, 42).

Lopuksi

Kuten edellä on todettu, erityisopettajakoulutusta voi perustellusti tarkastella osana aikuis- koulutusta. Sitä hankkivat jo työelämässä olevat aikuiset ammattitaitonsa kehittämisen ja uransa edistämiseen, mitkä tavoitteet tietenkään eivät ole toisiaan poissulkevia (Kivirauma 1991). Katsauksesta käy myös ilmi, että erityisopettajan pätevyyden on historian saatossa voinut hankkia kovin monella tavalla. Sokeain- ja kuurojenkoulujen opettajat hankkivat sen perinteistä oppisopimusmallia käyttäen auskultoimalla, jolloin kokeneet mestarit opastivat kisällejä suljetun ammattikunnan saloihin. Kansakoulussa ensimmäiset sata vuotta erityis- opetus hoidettiin seminaarin käyneiden kansanopettajien toimesta, joista osa lähinnä oman harrastuksensa varassa oli hankkinut alan täydennyskoulutusta. Tietämystä haettiin kolmes- ta suunnasta: valtion vajaanlaitoksista, ulkomaanmatkoilta – sikäläisistä erityiskouluis-

ta ja kongresseista – ja kotimaisesta täydennyskoulutustarjonnasta. Systemaattista lukuvuoden kestävää erityiskoulutusta kansakoulun erityisopettajille tarjottiin vasta vuodesta 1959 alkaen.

Yksi tapa lähestyä erityisopettajuuden kehitystä on tarkastella sitä suhteessa professio-teoreettiseen keskusteluun. Professionille tunnusomaisia piirteitä voidaan listata useita, mutta koulutusta voidaan pitää keskeisimpänä profession ominaisuutena (Rinne & Jauhiainen 1988; Kivirauma 1991, 10–25; Moberg, Hautamäki, Kivirauma, Lahtinen, Savolainen & Vehmas 2009, 175–182). Tiivistetysti voidaan sanoa, että profession kohdalla on kyse luot-tamuksesta ja uskosta, joka hankitaan korkean koulutuksen kautta (Freidson 1983, 25). Näin tarkasteltuna kunnallisissa kansakoulussa toimivat erityisopettajat olivat kovin eri asemassa verrattuna valtion aistivammakouluissa toimiviin erityisopettajiin, jotka erikoistu-miskoulutuksensa tähden täyttivät tämän keskeisen profesioehdon jo 1800-luvun lopulta lähtien. Kansakoulun erityisopettajille vastaava kouluttautumisyväly luotiin vasta vuosikymmeniä myöhemmin. Tämän perusteella voisi päätellä, että aistivammakoulujen opetta-jien korkeammalla palkkauksella ja erikoiskoulutuksella olisi yhteys. Päätelmä on kuiten-kin epävarma, sillä korkeampi palkkaus saattaa olla yhteydessä pikemminkin näiden opet-tajien korkeampaan pohjakoulutukseen eli oppikouluun ja siten valtion virkamiehen statuk-seen, kuin erityisopettajakoulutukseen. Tämän kysymyksen ratkaisu vaatisi kuitenkin oman tutkimuksensa eikä ole tässä käytetyn aineiston pohjalta ratkaistavissa.

Lähteet

- Ahlman, Erik 1947. Kasvatusopillisen korkeakoulun neljännen toista lukuvuoden alkaessa. Kasvatus ja koulu 45, 229–237.
- Freidson, Eliot 1983. The Theory of Professions: State of the Art. Teoksessa Robert Dingwall & Philip Lewis (toim.) The Sociology of the Professions. Lawyers, Doctors and others. London: MacMillan Press, 19–37.
- Halila, Aimo 1949a. Suomen kansakoululaitoksen historia II. Kansakouluasetuksesta piirijakoon. Porvoo: WSOY.
- Halila, Aimo 1949b. Suomen kansakoululaitoksen historia III. Piirijakoasetuksesta oppivelvollisuuteen. Porvoo: WSOY.
- Halila, Aimo 1950. Suomen kansakoululaitoksen historia IV. Oppivelvollisuuskoulun alkuvaiheet (1921–1939). Porvoo: WSOY.
- Isosaari, Jussi 1989. Seminaarista yhteiskuntaan. Sortavalan seminaarista vuosina 1884–1940 valmistuneet kansakoulunopettajat maamme kulttuuri-, yhteiskunta- ja talouselämän vaikuttajina. Hämeenlinna: Suomen kouluhistoriallinen seura & Kymölän kilta.
- Kangas, Lasse 1992. Jyväskylän yliopistokysymys 1847–1966. Tutkimus korkeakoulun perustamisesta ja kehityksestä yliopistoksi. Studia Historica Jyväskylän 44. Jyväskylä.
- Karttunen, Mauno Olavi 1983. Kansakouluntarkastajat ja heidän seuraajansa. Suomen koulutoimen piirihallinnon tarkastajamatrikkeli 1861–1980. Helsinki: Valtion kouluhallinnon virkamiehet.
- Kivinen, Osmo 1988. Koulutuksen järjestelmäkehitys. Peruskoulutus ja valtiollinen kouludoktriini Suomessa 1800- ja 1900-luvuilla. Turun yliopiston julkaisuja, sarja C, osa 67.
- Kivirauma, Joel 1991. Erityisopettajaksi rekrytoituminen. Uralla etenemistä vai työpaikan vaihtamista? Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisusarja A:145. Turku.
- Kähkönen, Esko 1979. Opettajankoulutus Suomen koulunuudistuksessa v. 1958–1978. Yleissivistävän koulun opettajien koulutuksen järjestelyt ja tavoitteet. Acta Universitatis Ouluensis, Series E, no. 1. Oulun yliopisto.
- KM 1945. Kansakoulunopettajain valmistus- ja jatkokoulutuskomitean mietintö I. Helsinki.

Katsaukset

- KM 1947. Vajakykyisten lasten huoltokomitean mietintö II. Helsinki.
- KM 1958. Erityisopettajain koulutuskomitean mietintö. Helsinki.
- Kuosmanen, Paavo 1952. Apukouluasetus annettu. *Opettaja* 5, 68–69.
- Moberg, Sakari 1982. Erilaiset oppilaat. Johdatus erityisopetukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Moberg, Sakari, Hautamäki, Jarkko, Kivirauma, Joel, Lahtinen, Ulla, Savolainen, Hannu & Vehmas, Simo 2009. Erityispedagogiikan perusteet. Helsinki: WSOY.
- Nurmi, Veli 1964. Jyväskylän seminaarista kasvatustieteelliseksi korkeakouluksi. *Kasvatus ja koulu* 50, 66–85.
- Penttilä, Aarni 1948. Kasvatustieteellisen korkeakoulun viidennentoista lukuvuoden alkaessa. *Kasvatus ja koulu* 46, 193–202.
- Päivänsalo, Paavo 1974. Tieteellisen pätevyyden mittaamisesta erityisesti silmällä pitäen kasvatustieteen alaa. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 34.
- Rinne, Matti 1973. Suomen opettajain liitto 1893–1973. Helsinki: Suomen Opettajain Liitto.
- Rinne, Risto & Jauhiainen, Arto 1988. Koulutus, professionalistuminen ja valtio. Julkisen sektorin koulutettujen reproduktioammattikuntien muotoutuminen Suomessa. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisusarja A:128.
- Tsokkinen, Anja 1984. Suomen sokeainkoulut ja niiden oppilaat 1865–1917. *Studia Historica Jyväskyläensia* 29. Jyväskylä.

KT Joel Kivirauma on Turun yliopiston Kasvatustieteen laitoksen professori.